

- У переважній більшості країн світу створені та успішно функціонують міжнаціональні та національні системи оцінювання якості освіти. Як правило, ці системи є достатньо незалежними від органів управління освітою та продукують об'єктивну інформацію, що може бути основою для корегування стратегії і тактики освітніх політик; порівняльного дослідження результатів функціонування освітніх систем та забезпечення ефективних процесів мобільності студентів і викладачів, самовдосконалення діяльності закладів освіти.

- Розв'язання проблеми надання якості вищої освіти в Україні передбачає широкий комплекс відповідних дій. Основними заходами для забезпечення якісної освіти, на нашу думку, є створення нових стандартів вищої освіти; вдосконалення трудового законодавства відповідно до двоступеневості вищої освіти (бакалавр-магістр); усунення істотних диспропорцій системи вищої освіти та вдосконалення мережі вищих навчальних закладів; створення незалежних органів з оцінювання якості освіти, проведення сертифікованих освітніх аудитів; розроблення комплексного критерію оцінки якості освітнього процесу.

Проведене дослідження не претендує на повне і всебічне розкриття порушеної багатоаспектної проблеми. **Перспективу подальших наших досліджень** вбачаємо у пошуку інноваційних підходів до організації моніторингу та контролю якості у сфері вищої освіти України, використання елементів прогресивного досвіду зарубіжних країн та визначення шляхів реалізації висновків та управлінських рішень, розроблених в результаті моніторингу якості професійної освіти.

Література

1. Європейський досвід для створення ефективної системи контролю та оцінки якості вищої освіти в Україні: аналітична записка [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/745/>.
2. Забезпечення якості вищої освіти: європейські кращі практики для України [Електронний ресурс] : <http://education-ua.org/ua/analytics/305-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti-evropejski-krashchi-praktiki-dlya-ukrajini>
3. Лукіна Т. О. Моніторинг якості освіти: теорія та практика / Т. О. Лукіна, О. О. Патрикеева. – К.: Плянди, 2005. – 112 с.
4. Моніторинг якості освітньої діяльності у системі вищої економічної освіти: проблеми та перспективи: колективна монографія / Ю. А. Щербяк, О. Є. Коваль, Є. М. Яценко, за заг.ред. Ю. А. Щербяка. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 320 с.

УДК 37.034 (477)

Яковишин Р. Я.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ШКІЛ ГАЛИЧИНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Сьогодні маємо нагоду спостерігати безперспективність поступу будь-якої держави, котра не піклується справами власної освіти. Процес опіки повинен розпочинатися із вивчення передового педагогічного досвіду, із ознайомлення з кращими дослідженнями в галузі освіти з тим, щоб корисні для власної діяльності аспекти досвіду попередніх поколінь безпосередньо застосовувати на практиці в умовах сьогодення. Аналізуючи архівні матеріали не можна не зауважити, що провідні педагоги Галичини надзвичайно пильно стежили за науковими дослідженнями тих проблем, які вивчали їх закордонні колеги. Безумовним авторитетом у вітчизняних вчених користувалися праці німецьких дослідників у царині педагогічної науки: Е. Шпрангера, А. Карела, В. Дерінга і Г. Кершенштайнера.

Варто зауважити, що місцеві педагоги, незважаючи на те, що вони певною мірою намагалися використати у своїй діяльності передовий світовий педагогічний досвід, могли також претендувати на створення власної оригінальної системи [3, 81].

У другій половині XIX століття постало питання щодо утворення і функціонування спеціальних закладів для підготовки вчителів. Хоча сама ідея не була новою. Ще у 1685 році в місті Реймс (Франція) Лассаль – засновник християнських шкіл для дітей простолюдинів – відкрив учительську семінарію [1, 34].

Після створення у 1848 році Міністерства віросповідань і освіти розпочалися деякі позитивні зміни в організації шкільництва. Прикладом цього є спеціальне розпорядження від 1854 року під назвою: “Основний загальний план улаштування препаранд в Галичині”. *Препаранди* були “причеплені” до нормальних або зразкових головних шкіл, директори і вчителі яких за рівнем своєї кваліфікації не могли забезпечувати якісну підготовку кандидатів на вчителів. До дворічних “препаранд” приймали кандидатів, які закінчили два класи нижчої реальної школи, або чотири класи нижчої гімназії. Дворічний курс навчання поділявся на два етапи: теоретичний і практичний [7, 89].

Відбулися окремі зміни в організації підготовки кандидаток – учительок. Розпорядженням від 10 листопада 1856 року Міністерство віросповідань і освіти дозволило створити “препаранди” при деяких жіночих школах. Було їх відкрито три, але тільки у Західній Галичині (на теренах Східної Галичини жіноча “препаранда” відкрилася лише у 1869 році).

Таким чином, впродовж майже 100 років учителів для народних шкіл Східної Галичини готували у “препарандах”. І хоч з часом вони перестали відповідати суспільним вимогам, усе ж певну позитивну роль у розвитку педагогічної освіти краю відіграли. Тому, організовувати і надалі підготовку вчителів тільки у “препарандах” стало недоцільно [1, 36].

За прикладом західноєвропейських країн (Німеччини, Швейцарії, Франції) створювались педагогічні “сіменища”, або “воспіталіща”. Щоправда у Східній Галичині це були фактично гуртожитки-інтернати, котрі відкривалися на кошти архієпархії і призначалися для утримання й виховання здібних, але бідних учнів-препарандистів. У березні 1863 року перше сіменище у м. Львові прийняло 10 кандидатів на повне утримання.

На особливу увагу заслуговує факт відкриття у 1854 році при вищих реальних школах спеціальних курсів, що готували вчителів для нижчих реальних шкіл. Так само як і “препаранди”, вони послужили основою для створення в 1871 році учительських семінарій [6, 85].

Отож, саме життя вимагало кардинальних змін у підготовці вчителя та покращення його становища в суспільстві. Реформи в підготовці вчителів розпочалися в Галичині із створення учительських семінарій. Розпорядженням Крайової шкільної ради від 25 лютого 1871 року №1740, виданим на підставі рескрипту міністра віросповідань і освіти від 20 жовтня 1870 року №11238, було прийнято рішення про відкриття учительських семінарій як окремих закладів для підготовки вчителів для народних шкіл. Хоча учительські семінарії класифікувались як середні навчальні заклади, але їх закінчення не давало права на вступ до університету [4, 63].

Робота вчительських семінарій будувалась на основі “Статуту організаційного” і навчального плану від 1874 року. Хоча відкриття цих навчальних закладів і давало змогу поступово розв’язувати питання підготовки вчителів для народних шкіл, але кількість таких установ була явно недостатньою. Упродовж останніх років XIX століття діяльність цих навчальних закладів перебувала у полі зору галицького сейму.

На його засіданні 8 березня 1899 року було запропоновано реформувати їх, поділивши на два типи: нижчі — підготовка вчителів для нижчих народних шкіл і вищі — підготовка педагогів для вищих народних шкіл [1, 38]. Зважаючи на дані архівних джерел, можемо стверджувати, що учительський корпус у звітний період нараховував у загальному 5420 осіб (не враховуючи катехитів та учителів надобов'язкових предметів). З-поміж них 3803 учителі чоловічої і 1617 жіночої статі. Якщо говорити конкретніше, то, наприклад, в 1889/90 шкільному році кількість вчителів на постійному місці роботи визначалася в межах 2186 осіб чоловічої статі і 536 – жіночої. Число вчителів, що тимчасово займали свої посади, відповідало таким показникам: 1244 мужчин і 677 жінок [5, 37].

Вкрай важливим є акцентування уваги на діяльності чи не центральній освітньої та наукової установи краю — Львівському університеті. Хронологічний підхід до розгляду питання розвитку та удосконалення підготовки вчителів вищої кваліфікації у Львівському університеті та їх аналіз дають змогу зробити такий висновок: у Галичині впродовж досліджуваного періоду не було спеціальних вищих навчальних закладів, котрі б займалися підготовкою вчителів для середніх шкіл. Це завдання частково виконували Львівський університет і Політехнічний ВУЗ [2, 60].

Висновки. На систему підготовки учительських кадрів вплинула політика онімечення, ополячення, пригноблення українського народу. Уряд не був зацікавлений у наявності освіченого українського вчителя. Тому максимально обмежувалася можливість вступу українців до учительських семінарій та права їх випускників. Вчителям було заборонено брати участь в прогресивних товариствах, проявляти громадянську позицію, впроваджувати в життя нові методи і форми роботи. Тому галицька прогресивна інтелігенція та громадські об'єднання активно боролись за українську школу та покращання прав і становища вчителів. Саме з цією метою 1896 року в Новому Сончі виникло перше незалежне учительське об'єднання під назвою *“Товариство учителів Галичини”*, яке боролося за поліпшення матеріального і морального становища учительського корпусу.

Література

1. Барна М. Розвиток педагогічної освіти в Галичині // Рідна школа. — К., 1998. — № 7-8. — С. 33–48.
2. Барна М. Філософсько–педагогічна підготовка вчителів у Львівському університеті (1867–1839) // Рідна школа. — К., 1996. — № 9. — С. 59–67.
3. Біленський Т. Дальше образование учителей народных // Учитель. — Львів, 1902. — Ч. 6. — С. 81–88.
4. Вісник законів Галичини за 1871 рік // Учитель, Ч. 16. — Львів, 1809. — С. 63.
5. Державний архів Тернопільської області (далі ДАТО). Ф. 231. — Оп. — 1. — Спр. 340, 27 арк.
6. Ступарик Б. Шкільництво Галичини (1772–1939). — Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського університету імені В. Стефаника, 1994. — 144 с.
7. Центральний державний історичний архів України у Львові (далі ЦДІАУ у Львові). Ф. 146. — Оп. — 9. — Спр. 3796, 9 арк.